

Dr.sc. VIDOJE VUJIĆ, izv. prof.
Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija

GLOBALNI KONTEKST OBRAZOVANJA ZA EKOLOŠKI MENADŽMENT

Ključne riječi: *sustav kvalitete, menadžment, obrazovanje, održivi razvoj*

Sažetak

Okoliš, obrazovanje i upravljanje održivim razvojem ne možemo promatrati odvojeno, potreban je integralan pristup koji je temelj svakog razvoja. Upravljanje održivim razvojem postaje sve više značajan prioritet gotovo svake destinacije (države, regije, poslovnog sustava). Načela održivog razvoja prihvaćena su na globalnoj razini (UN), europskoj (EU) i državnoj (RH). Njih je potrebno implementirati na svim razinama od globalne preko državne do lokalne. Republika Hrvatska prihvatila je gotovo sve obveze iz dokumenata koji se odnose na održivi razvoj, a posebice je ratificirala odnosno potpisala odgovarajuće konvencije (Kyoto, Aarhus, Espoo, Helsinki i niz drugih).

Međutim, ne možemo biti zadovoljni kako se provode ove međunarodno prihvaćene obaveze, a posebno ne sa sporošću kojom se implementiraju u gospodarskoj praksi. Razloga tome ima više. Najznačajniji je neprilagođen obrazovni sustav odnosno slaba zastupljenost izobrazbe kadrova iz područja ekološkog menadžmenta. Kroz koncept ekološkog menadžmenta dolazi se do potrebne simbioze ključnih kategorija i kriterija i ekonomije i ekologije, jer su obje okrenute prema razvojnim ciljevima čovječanstva u uvjetima ograničenih prirodnih resursa.

Stanje u okolišu i brojne konvencije nameću harmoniziranu izobrazbu za implementaciju načela održivog razvoja. Globalne promjene i trend pritiska na implementaciju načela i univerzalnih standarda iz područja kvalitete okoliša će se vjerojatno nastaviti. Tome u prilog ide porast broja normi i različitost ekoloških zakona, te razvoja svijesti o mogućim financijskim i drugim posljedicama kako za određenu destinaciju tako i za društvo u cjelini. U prilog tome idu i zahtjevi potrošača koji sve više očekuju bolji odnos prema okruženju i zbog toga što konkurencija koristi odnos prema ekologiji kako bi ostvarila konkurentnu prednost. O naznačenim zahtjevima, trendovima i odnosima raspravlja se u ovom radu.

1. Koncept obrazovanja ekološkog menadžmenta

Ekološki menadžment polako ali sigurno postaje profesija i vrlo značajan čimbenik poslovanja. Poslovni sustavi u ekološkom menadžmentu vide svoju bolju poziciju na tržištu. Konkurentna poduzeća nastoje što bolje organizirati svoj ekološki menadžment jer znaju da potrošači očekuju bolji odnos prema ekologiji. Održivi razvoj, nije samo materijalna pretpostavka opstanka poslovnih sustava i današnje generacije, nego je i etičko pitanje obrane civilizacijske časti pred budućim generacijama. Ustvari, održivi razvoj podrazumijeva ravnotežu između potrošnje resursa i sposobnosti prirodnih sustava da zadovolje potrebe budućih generacija. Drugim riječima, održivi razvoj predstavlja onaj razvitak koji ne dovodi do propadanja i iscrpljivanja resursa što razvoj čine mogućim i dopustivim. Takav rast uvjetovan je i praćen razvojem svijesti o potrebi čuvanja i unapređivanja okoliša koji pridonosi održivom gospodarskom razvoju.

Održivi razvoj na globalnoj razini utvrđen je u čitavom nizu političkih dokumenata (Rio, Johannesburg) i u obliku pravno obvezujućih konvencija (Aarhus, Kyoto, Espoo, Helsinki I, Helsinki II...). UN je, kroz svoje konferencije i pripreme za Rio, definirao tri osnovna pravca za promjene u obrazovanju (poglavlje 36 Agende 21) koje bi trebale doprinijeti promjeni ponašanja u cijelom društvu: Ti pravci su:

- Ø Sustavno obrazovanje kadrova za održivi razvoj;
- Ø Jačanje javne svijesti u korist održivog razvoja;
- Ø Promoviranje izobrazbe za održivi razvoj.

Razdoblje od 2005. do 2015. UN je proglasio Dekadom edukacije za održivi razvoj. Države Europske unije posebnu pažnju posvećuju održivom razvoju kao jednom od prioriteta političkog djelovanja. Kroz čitav niz dokumenata koje je usvojilo Vijeće Europe, Europski parlament i Europska komisija utvrđuju se temeljni pravci strategije održivog razvoja¹. Europska unija fokusira se na 4 ključna pitanja²:

- Ø klimatske promjene,
- Ø održiva proizvodnja i potrošnja,
- Ø zaštita voda,
- Ø zaštita zemljišta.

Isto tako identificiraju se 4 ključne skupine zapreka:

- Ø tehničke,
- Ø zakonske,
- Ø ekonomke i
- Ø socijalne.

Obrazovanje i istraživanje u svim tim promišljanima imaju središnje mjesto i identificiraju se kao ključna poluga kojom se dugoročno može osigurati održivi razvoj. Takav način promišljanja pretače se u konkretne mjere na svim razinama. Primjerice, Europska komisija je održivi razvoj, globalne promjene i ekosustav svrstala u jedan od sedam strateških prioriteta Šestog okvirnog programa. Za istraživanja u tom području planira se izdvojiti u sljedećem četverogodišnjem razdoblju 2,12 milijardi eura³.

Usmjeravanje države na proces održivog razvoja zahtijeva mobilizaciju postojećih (neiskorištenih) potencijala i osposobljavanje novih. Iz toga slijedi da treba uspostaviti mrežu suradnje sa stručnjacima na sveučilištu, u lokalnim zajednicama i u gospodarstvu. Istovremeno treba pokrenuti izobrazbu kadrova u svim sektorima i ciljnim grupama. Posebice treba potaknuti interdisciplinarnu poslijediplomske studije na temama održivosti, što bi rezultiralo novom generacijom stručnjaka, koji bi postali nova snaga održivog razvoja Hrvatske.

Cijeloživotno obrazovanje osobito je važno zbog činjenice da je za napredovanje procesa održivosti od presudnog značaja jačanje javne svijesti o nužnosti tog procesa i izobrazba svih dobnih skupina stanovništva o temeljnim načelima održivosti. K tome, za vođenje procesa

¹ Izvješće Europske komisije: 'Environmental technology for Sustainable Development' [COM (2002) 122 final] te obavijest Europske komisije: 'Developing an action plan for environmental technology' - [COM(2003) 131 final]

² Enabling environments for technology transfer: 'some food for thought', Bernard Mazijn, President, Centre for Sustainable Development (Ghent University).

³ Thematic Priority Sustainable development, global change and ecosystems for the duration of FP6. '[Sustainable Energy Systems](#)', '[Global change and ecosystems](#)', '[Sustainable surface transport](#)'.

održivosti na lokalnoj razini nužni su osposobljeni menadžeri svih profila i razina. Integracijski procesi na Sveučilištu, posebno potaknuti Bolonjskim procesom i novim Zakonom o znanosti i visokom obrazovanju, snažno jačaju interdisciplinarnost, a potiču i stvaranje sveučilišnih centara kao novih istraživačkih i nastavnih jedinica koje mogu kompetentno djelovati na tržištu i doprinijeti punom uključivanju znanstvenog i visokostručnog potencijala za rješavanje problema lokalne zajednice.

Kroz obrazovanje na tercijarnoj razini, preddiplomsko i diplomsko stvaraju se stručnjaci koji su u stanju prihvatiti načela održivog razvoja i razviti vještine i kompetencije kako za visokostručni rad u neposrednim područjima koja su u fokusu održivog razvoja tako i steći kompetencije za primjenjivanje načela održivog razvoja u svakodnevnom radu u drugim područjima. Posebice je tu važno obrazovanje stručnjaka učiteljske struke i predškolskog odgoja. Dakle prvi, opći cilj je razviti senzibilnost za održivi razvoj (kulturu održivog razvoja). Drugi cilj je povećati broj stručnjaka koji će održivi razvoj imati kao sastavni dio svojeg studijskog kurikuluma i koji će se moći neposredno uključiti na rješavanje problema u svakodnevnom životu. Treći cilj je, u interakciji s lokalnom samoupravom, poduzetnicima, gospodarstvom, kulturnim i društvenim djelatnicima zdravstvom i socijalnom skrbi, integrirati potrebe i specifičnosti lokalne zajednice u proces obrazovanja stručnjaka koji će u tim zajednicama raditi.

Kroz doktorsko obrazovanje stvoriti istraživački potencijal koji će biti u stanju odgovoriti na izazove globalnih promjena i pokrenuti kolaborativna istraživanja. Logično je očekivati da će većina istraživanja biti uglavnom vezana za Sveučilište. Kolaborativnost istraživanja ne odnosi se samo na znanstvene organizacije, već primarno kolaborativno povezivanje istraživača na Sveučilištu s poduzetnicima i ostalim stručnjacima u gospodarstvu i javnim službama. Kolaborativni istraživački potencijal, ako je vezan uz lokalne subjekte, posebice poduzetnike i lokalnu samoupravu, generirat će golemu količinu znanja koja će biti u stanju prihvaćati tehnološki napredak i učinkovito odgovoriti na globalne izazove.

Razvoj tehnologije i informacijskog društva uzrokuje brze promjene u društvu i gospodarstvu, na koje se može kvalitetno odgovoriti samo fleksibilnim i kvalitetnim obrazovnim sustavom. Obrazovna struktura radno-aktivnog stanovništva u Hrvatskoj i razmjerno mali udio s ekološkog obrazovanja sigurno ne može osigurati održivi razvoj i značajniji gospodarski razvitak. Pored toga, školski i visokoškolski programi u Hrvatskoj su zastarjeli, nefleksibilni i ne osiguravaju zadovoljavajuće kompetencije za samoodrživost, pa je sadašnja ukupna obrazovna razina nezadovoljavajuća i nameće potrebu razvoja sustava cjeloživotnog obrazovanja na svim društvenim i gospodarskim razinama.

Novi zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju omogućuje izgradnju sustava cjeloživotnog obrazovanja, ali ne nudi organizacijski okvir izuzev poslijediplomskih specijalističkih studija koji će zasigurno biti korisni za dodatnu specijalističku izobrazbu već gotovih stručnjaka. No, u osmišljavanju koncepcije cjeloživotnog obrazovanja ključnu ulogu ima sustav visokog obrazovanja, ali model državnog upravljanja visokim obrazovanjem koči njegovo unapređenje. Slaba veza visokoškolskih institucija sa gospodarstvom i zajednicom u kojoj djeluju ne jamči njihov adekvatni razvoj.

Upravo stoga nužno je pristupiti traženju organizacijskih oblika koji će omogućiti brzi i optimalan odgovor obrazovnih institucija. Inicijativa za stvaranjem boljih odnosa ima primarno za cilj stvoriti točku okupljanja u kojoj će se susresti stručnjaci sa sveučilišta i svi potencijalni korisnici obrazovanja. Isto tako, rezultati djelovanja Centra i programske aktivnosti trebaju penetrirati prema srednjoškolskom i osnovnom obrazovanju kako bi se u programe srednjeg,

osnovnog i predškolskog obrazovanja uključila problematika održivog razvoja i izgrađivanje kompetencije za život u poduzetničkom društvu znanja.

Osnaživanje znanstvenih, istraživačkih i razvojnih kapaciteta, posebice razvoj istraživačke infrastrukture i promicanje kolaborativnih istraživanja nužno je i u Hrvatskoj da bi ona bila u stanju primijeniti model održivog razvitka. Istraživačko profiliranje sveučilišta, posebice regionalnih sveučilišnih centara, povezivanje znanstvenih istraživanja s obrazovnim sustavom, i prožimanje znanosti i obrazovanja u svim područjima djelovanja i u svim lokalnim jedinicama, kratkoročno i dugoročno će ostvariti utjecaj u socijalnoj, ekonomskoj i okolišnoj dimenziji. Na tim premisama tematski prioriteti Europske komisije su:

održivo dobivanje energije

- Ø kratkoročni utjecaj: čisti izvori energije, uštede i efikasnost, alternativna motorna goriva
- Ø dugoročni utjecaj: komore za izgaranje goriva, transport i pohranjivanje energenata, obnovljive tehnologije za dobivanje energije, prikupljanje i izdvajanje CO₂

održivi transportni sustavi

- Ø transportni sustavi i načini transporta koji su povoljni za očuvanje okoliša a istodobno kompetitivni
- Ø nove tehnologije i koncepti za sve načine transporta (željeznica, cesta, more)
- Ø napredan dizajn i tehnologija proizvodnje
- Ø sigurniji, učinkovitiji i kompetitivni željeznički i pomorski promet
- Ø povećanje sigurnosti i integracija različitih modela transporta

globalne promjene i ekosustavi

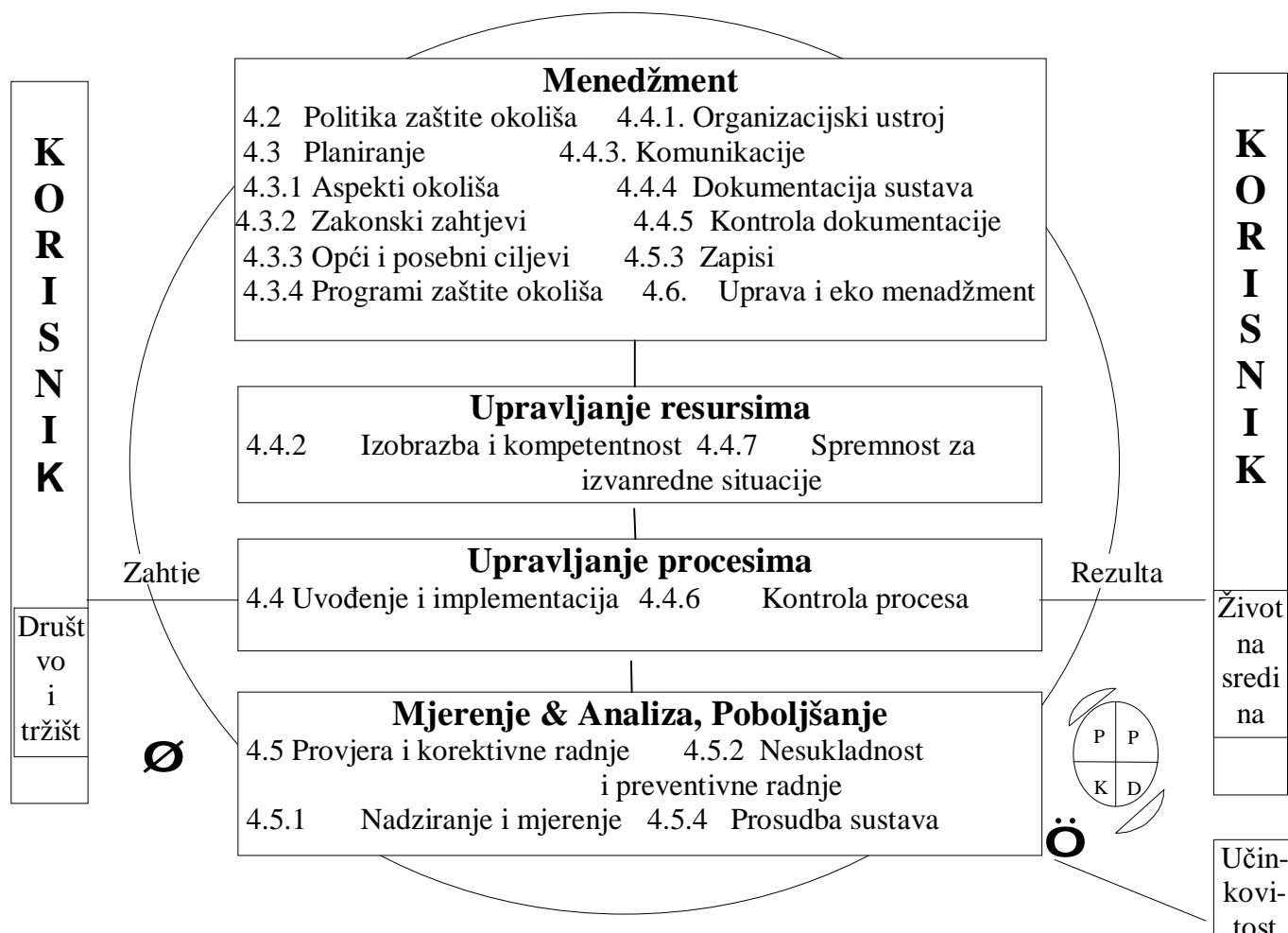
- Ø korištenje plina i alternativnih izvora energije
- Ø vodeni resursi
- Ø očuvanje kraških područja i bioraznolikosti
- Ø održivo upravljanje zemljom

Naznačeni tematski prioriteti usmjeravaju aktivnosti svih zainteresiranih strana, a posebice menadžmenta zaštite okoliša. U zadnja dva desetljeća konceptualizira se ekološki menadžment kao znanost i vještina upravljanja različitim razinama poslovnih sustava (poduzeća, grada, regije, države itd.) putem kontrole ekoloških rizika koji ugrožavaju opstanak tih sustava. Razumije se da, zbog toga što je osnovni cilj menadžmenta održivog razvoja opstanak poslovnih sustava (oni se uvijek sastoje, pored ostalih elemenata i od ljudi) ovako definiran menadžment nije samo postizanje ciljeva pomoću ljudi, nego je prije svega novi koncept gospodarskog pa i svakog drugog razvoja i postizanje ciljeva zbog ljudi.

Ekološki menadžment je u potpunosti antropocentrični ili humanocentrični koncept poslovnog upravljanja, što ga značajno razlikuje od svih drugih menadžerskih pristupa i sustava. Isto tako, on nije samo standardna znanost, vještina, efektivnog i efikasnog ponašanja i postizanja ciljeva na pravi način, nego je istinsko znanje i praksa postizanja pravih ciljeva, dakle onih koji se tiču opstanka čovjeka i kvalitete njegovog života. Ni u jednom području primjene menadžmenta ne potvrđuje se nigdje tako snažno i uvjerljivo dominacija principa efektivnosti nad principom efikasnosti, odnosno nemogućnost da se nedostatak efektivnosti (loše, dakle nehumano i neekološki odabranih ciljeva) nadomjesti makar i najvećom efikasnošću. U tom smislu ekološki menadžment može (i mora, u perspektivi) postati svojevrsna upravljačka infrastruktura i probni test uspješnosti svake menadžerske prakse, bez izuzetka. Mišljenja smo da ekološki menadžment već sada transcidira svaku praksu poslovnog i održivog upravljanja i tako prerasta u svojevrsni globalni menadžment

Tome će nesumnjivo doprinijeti i globalni procesi uvođenja međunarodnih standarda za ekološki menadžment (serije standarda ISO 14000 iz 1994 godine). Njihova osnovna uloga je u tome da osiguraju jedinstvene smjernice za ekološku politiku; da definira strateške i operativne ciljeve: da identificira i vrednuje ekološke efekte; uspostave načine interne i eksterne provjere (audit); uspostave principe komuniciranja i definiraju obveze za inoviranje znanja, itd. Proces i zahtjevi sustava upravljanja održivim razvojem koji se temelje na normi ISO 14001:94 prikazuju se na shemi 3.

Shema 3. Proces i zahtjevi sustava upravljanja održivim razvojem

Izvor: Norma ISO 14001 : 94, Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, Zagreb 1996. godine.

U tom smislu zahtjevi sustava ekološkog menadžmenta predstavljaju daljnju razradu i konkretizaciju poznate Povelje za održivi razvoj (Business Charter of Sustainable Development) koja je 1991. godine usvojena u okviru međunarodne trgovinske komore. Tada je proglašeno da je ekološki menadžment ključna determinanta održivog razvoja i da mora biti prioritetni zadatak poduzeća; da ekologija mora biti integrirana u menadžment poduzeća i da njeno unapređenje mora biti stalan proces; da se zaposleni moraju stalno motivirati i ekološki obrazovati; da se mora vršiti stalna ocjena ekoloških posljedica svakog novog procesa i proizvoda; da poduzeće mora preuzeti odgovornost za ponašanje svojih kooperanata i dobavljača; da poduzeće mora biti otvoreno za dijalog o ekološkim rizicima i angažirano u zajedničkim naporima za unaprjeđenje ekološke svijesti i redovno informiranje svih zainteresiranih strana.

U Rio de Janeru 1992. godine, održan je prvi svjetski ekološki samit - konferencija UN o okolišu na kojoj je usvojena čuvena Agenda 21. U tom se dokumentu još preciznije razrađuju principi za jačanje uloge poduzeća u očuvanju životne sredine. Također, zauzet je eksplicitan stav da djelatnost ekomenadžmenta mora biti jedan od prioriteta svakog poduzeća. Iste godine u Velikoj Britaniji je usvojen prvi ekološki standard, a zatim je uslijedila, posebno u zemljama Evropske unije, intenzivna aktivnost na operacionaliziranju ekološkog menadžmenta i svih njegovih alata od kojih je posebno značajan tzv. Ekoaudit (eco-audit). U svijetu je u međuvremenu razvijeno više koncepata ekoaudita koji integriraju više dimenzija čovjekovog radnog prisustva u organizaciji koja mora optimizirati više ciljeva: ekonomske, ergonomske, energetske, ekološke i druge.

2. Politike i elementi menadžmenta održivog razvoja

Hrvatski Sabor je usvojio «Nacionalnu strategiju zaštite okoliša» u kojoj se izrijeком kaže da: "Koncept održivog razvoja mora postati dominantna strategija razvoja RH. RH želi ostvariti socijalni i gospodarski napredak ali uz dugoročno očuvanje stanja okoliša. To znači uvođenje okoliša kao jedne od dimenzija u sve velike teme ekonomskog i socijalnog razvoja koje su u 21. stoljeću pred nama: od gradnje prometne infrastrukture, restrukturiranja i privatizacije energetskog sektora, do drugačijeg oblikovanja turističkog proizvoda, prilagodbe poljoprivrede, očuvanja jadranske obale, otoka i mora te politike zapošljavanja"⁴.

Unatoč donesenoj Nacionalnoj strategiji zaštite okoliša i unatoč tomu što se radi o jednom od preduvjeta za integriranje u Europu, održivi razvoj je još uvijek vrlo nisko na listi prioriteta nositelja odlučivanja na svim razinama – od lokalne do nacionalne. Razlog tomu može se tražiti u slabom poznavanju kompleksne problematike održivog razvoja u cijelom društvu kao i neshvaćanju posljedica koje će nastati stoga što se razvijamo neodrživo.

Činjenica je da Hrvatska do sada nije provela nacionalnu kampanju za održivi razvoj, pa se nedostatak kampanje do daljnega mora kompenzirati pojačanim angažmanom na nižim razinama, prije svega na regionalnoj razini. Osnovni problem je što ima vrlo mali broj stručnjaka za različite aspekte održivog razvoja, pa akcijski planovi, i kada se donesu u nekoj jedinici lokalne samouprave, ovise o raspoloživosti i entuzijazmu najčešće samo jedne osobe – što u jednom trajnom procesu (kao što je održivi razvoj) znači da će prije ili kasnije doći do zastoja. Na razini Županije i Države trenutačno nedostaju:

- Ø **lokalni koordinatori održivog razvoja**, osposobljeni da metodološki ispravno i stručno vode jedinicu lokalne samouprave u proces održivog razvoja;
- Ø **metodološki priručnici** na hrvatskom za vođenje različitih aspekata procesa održivog **razvoja**;
- Ø **obrazovni programi** za profesionalne djelatnike i izabrane predstavnike u županijama i jedinicama lokalne samouprave, kojim bi se oni bolje upoznali s načelima održivosti i **svojom ulogom u tom procesu**;
- Ø **stručno i profesionalno prikupljanje indikatora održivosti**, uz pomoć kojih bismo procjenjivali da li se stanje u određenim sferama života naše županije poboljšava ili pogoršava;
- Ø **znanstveno-stručna jezgra**, koja bi na osnovi indikatora održivosti istraživala trendove i međuovisnosti različitih pojava u Županiji i predlagala koje akcije bi trebalo poduzeti (sa stajališta znanosti) da se stanje usmjeri na bolje;
- Ø **točka za kontakte/pitanja** svake vrste iz domene održivog razvoja – jedinice lokalne samouprave nemaju od koga zatražiti savjet iz područja održivosti;
- Ø **umreženost** s hrvatskim, europskim i svjetskim organizacijama koje promiču održiv razvoj;
- Ø **katalizator suradnje** na međunarodnim i domaćim projektima.

⁴ Nacionalnu strategiju zaštite okoliša Narodne novine

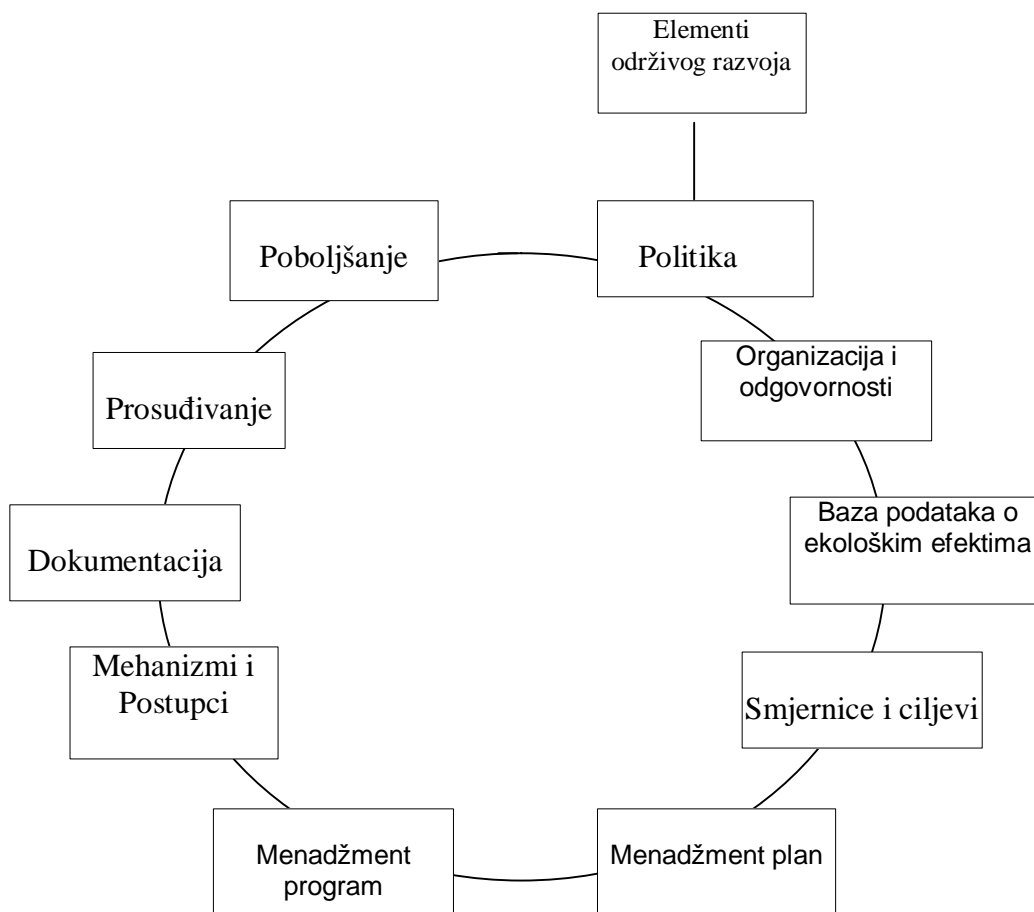
Za uspješno implementiranje standarda ekološkog menadžmenta korisno je izvršiti klasifikaciju faktora ekoloških rizika. U grupu tzv. endogenih rizika, na koje poduzeće može aktivnije utjecati, odnosno upravljati njihovim nastankom, dinamikom i intenzitetom njihova javljanja. Tu spadaju svi procesi u poduzeću, tehnologije, materijali i prije svega ljudski potencijali. Grupa tzv. egzogenih rizika dolazi iz vanjskog okruženja poduzeća i tu prije svega ulaze ekološke karakteristike same lokacije poduzeća (klima, reljef, topografija, itd.), demografsko okruženje (gustoća naseljenosti, dobne skupine stanovništva, itd.), infrastruktura (ceste, komunalni objekti, telekomunikacije, itd.), zatim stupanj obrazovanja stanovništva, razina ekološke svijesti i kulture, stavovi političkih subjekata o ekološkim pitanjima, pravna rješenja ekoloških problema, itd. Ukrštanjem djelovanja ovih dviju grupa ekoloških rizika, kao i mogućeg intenziteta njihovog manifestiranja, dobivamo četiri vrste ekoloških politika kao upravljačkog odgovora poduzeća na stvarne ekološke izazove. To su:

- Ø **proaktivna politika**, kao odgovor na male egzogene i velike endogene ekološke rizike;
- Ø **strateška politika**, koja predstavlja mogući odgovor poduzeća na situaciju sa velikim i endogenim i egzogenim ekološkim rizikom;
- Ø **reaktivna politika**, koja nudi rješenje za situacije u kojoj prevladavaju mali egzogeni i mali endogeni ekološki rizik i krizno
- Ø **preventivna politika** koja nudi rješenje za situaciju kada prevladavaju egzogene i mali endogeni ekološki rizici.

Prednost ekološkog menadžmenta za koncipiranje valjane ekološke politike poduzeća leži prije svega u činjenici da poduzeće mora maksimalno da ističe odgovornost u korištenju svih raspoloživih resursa, a prije svega ljudskog i prirodnog. Naravno, ono mora da uvažava o zahtjeve svojih klijenata, a prije svega kupaca, čiji zahtjevi nisu samo ekonomski (krediti, servisi itd.) ili tehnički (pouzdanost, funkcionalnost, trajnost itd.), već od nedavno, a ubuduće sve više ili dominantno, i ekološki , a to znači da su neposredno u funkciji optimizacije kvalitete života. Kriteriji uspješnosti poduzeća moraju se projektirati isključivo na dugi rok jer se samo tako na pouzdani način dobije slika o poduzetničkoj ozbiljnost svakog pokretača i aktera poslovnog poduhvata.

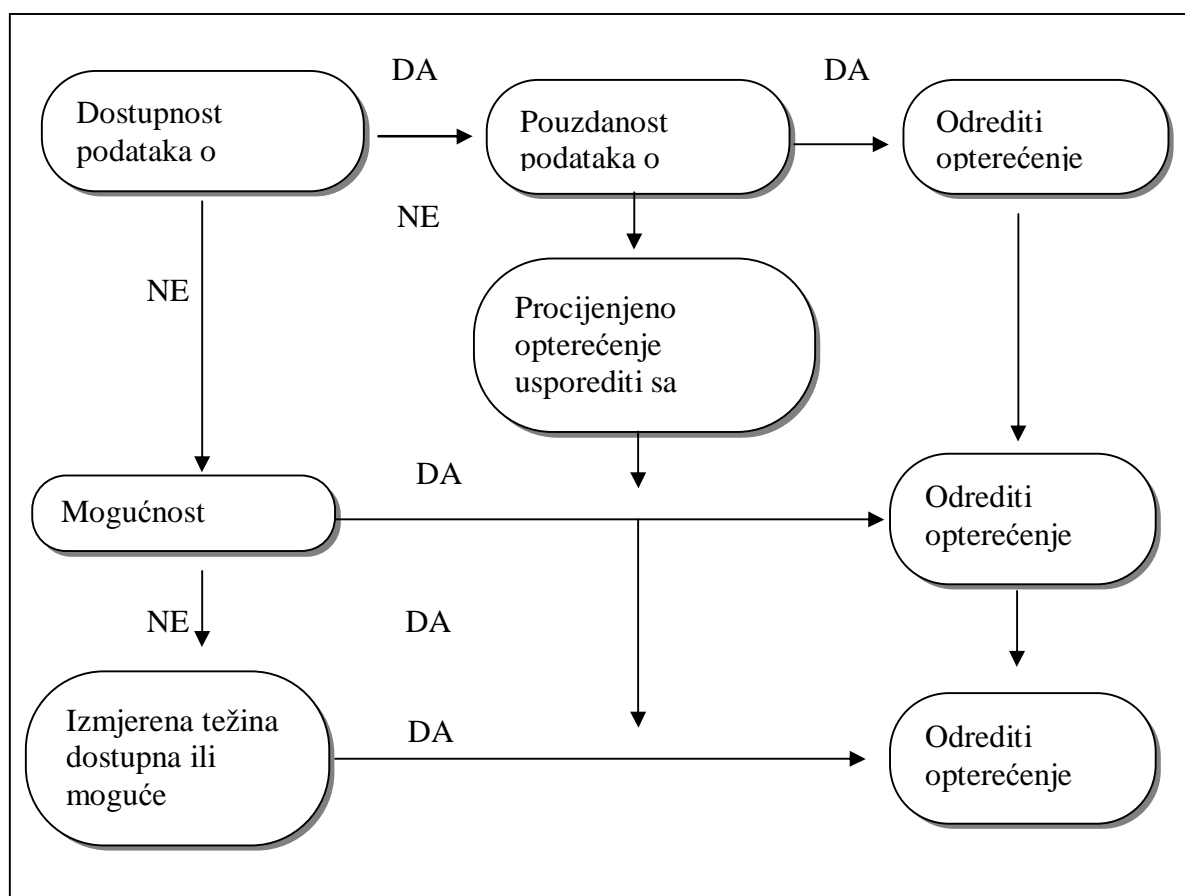
Država sa svoje strane može i mora, u cilju zaštite životnih interesa svojih građana, da propiše odgovarajuće standarde i norme ponašanja koje će biti obavezne za sve privredne subjekte, ali najbolje je kada svaka turistička destinacija u sadržaju svoje organizacijske kulture ima ugrađene kvalitetne pristupe i elemente menadžmenta održivog razvoja koji su prikazani shemom 4.

Schema 4. Elementi menadžmenta održivog razvoja

Broj ekoloških incidenata koji se dešavaju širom svijeta, Usprkos (ili možda upravo zbog toga) visokoj tehnologiji, dramatično upozoravaju sve sudionike privrednog života da se svaki ekološki propust višestruko plaća. Najskuplja je naravno ona cijena koja se zove – ugroženo zdravlje (zagađena voda, zrak, zemljište, genetski modificirana hrana itd.), strah i osjećaj da nam životni prostor izmiče ispod nogu. Osim naznačenih elemenata menadžmenta održivog razvoja važne teme u poslovnom sustavu mogu uključivati: upravljanje proizvodom, pakiranje i ambalaža, kontrola zagađenja voda i zraka, zbrinjavanje otpada, zaštita tla i voda, upravljanje štetnim materijalima, upravljanje energijom i kontrola buke. U svakoj destinaciji potrebno je kontinuirano vršiti kvantifikaciju ekološkog opterećenja. Postupak te kvantifikacije prikazan je dijagramom 1.

Dijagram 1. Kvantifikacija ekološkog opterećenja

Izvor: Inovirao autor prema Normi HRN ISO 14001:94

Identifikacija okolišnih aspekata je temelj dobrog upravljanja održivim razvojem. Kontrola zagađenja traži odgovor na tri pitanja i to:

1. Što je izvor zagađenja (stvarni ili slučajni)
2. Koji je tip zagađenja (zrak, voda, tlo, buka, miris, estetski efekti i slično)
3. Kakav je utjecaj na okolinu (stanovništvo, flora fauna i drugi resursi)

Izvor i tip zagađenja, njihovu količinu i toksičnost mogu detektirati i procijeniti kompetentni djelatnici koji su uspješno završili izobrazbu iz sustava upravljanja održivim razvojem. Ekološki menadžment i njegov tim mora poznavati zakonske odredbe, i standarde vezane za okolišni aspekt koji se prati i ocjenjuje. Nakon toga analizira se dokumentacija, inventar i javnosti dostupne informacije. Potom se identificiraju propusti, a i ukazuje na područja koja trebaju unapređenje. Ocjenjivanje okoliša se vrši u šest koraka.

Prvi korak u provođenju ocjenjivanja govori da treba identificirati prošle, tekuće i planirane poslovne aktivnosti koje imaju, ili bi mogle imati utjecaj na okoliš. Za veliki poslovni sustav pribjegava se rješenju da se ono organizira u manje jedinice kako bi se lakše i jednostavnije podaci mogli prikupljati i analizirati.

Drugi korak u provođenju ocjenjivanja govori da nakon identifikacije mogućih utjecaja poslovnih aktivnosti na okoliš, treba procijeniti njihov značaj. Cijena ispravljanja potencijalnih loših utjecaja na okoliš može biti velika i zbog toga treba utjecaje postaviti prema njihovu značaju

koji ovisi o postojanju zakonskih i inih zahtjeva o utjecajima; postojanju zakonskih i inih zahtjeva vezano uz kvalitetu okoliša; razmjeni znanstvenih dokaza o poznatim utjecajima i o utjecajima za koje se sumnja da postoje te o percepciji javnosti o ekološkim utjecajima.

Treći korak u provođenju ocjenjivanja govori da treba identificirati postojeće i potencijalne buduće radne standarde. Bitno je znati koje standarde treba zadovoljiti, a ti standardi mogu uključivati zakonske regulative, interne standarde poslovnog sustava i očekivanja onih koji su na bilo koji način uključeni u djelovanje poslovnog sustava.

Četvrti korak u provođenju ocjenjivanja govori da treba analizirati pripadajuće rizike i mogućnosti. Prijetnje i mogućnosti prisutne su u svakom ekološkom pitanju. Ako se ne prepoznaju i ako im se ne prida odgovarajuća pažnja, može doći do zakonskih akcija koje su strogo regulirane.

Peti korak u provođenju ocjenjivanja govori da treba definirati trenutne procese. Da bi se odredilo trenutno stanje u poslovnom sustavu moraju se ustanoviti elementarni rizici aktivnosti, izvršiti mjerenje adekvatnosti sustava upravlja tim rizicima, te rangirati poboljšanje na osnovu rizika i sustava koji njima upravljaju.

Šesti korak u provođenju ocjenjivanja govori da treba planirati i implementirati poboljšanja. Rezultati ocjenjivanja ekologije od velike su pomoći menadžerima jer pomoću njih oni mogu formirati politiku, standarde i ciljeve koji će unaprijediti rad čitavog poslovnog sustava. Unaprjeđenje bi prioritetno trebalo biti tamo gdje je potencijalni rizik visok, a sustav menadžmenta preslab da bi se nosio s tim rizikom.

Zaključak

Sve zemlje članice Europske Unije prihvatile su principe održiva razvoja kao svoje strateško opredjeljenje. Veliki dio zakonodavstva EU posebice na području zaštite okoliša, odnosi se na implementaciju principa održiva razvoja. Približavanje RH članstvu u EU predstavlja nacionalni prioritet koji će zahtijevati ogromne zakonodavne, institucionalne i gospodarske napore investicije.

Transpozicija i implementacija zakonodavstva EU u svim sektorima, a posebice na području zaštite okoliša, zahtijeva ne samo investicije, nego i osposobljavanje kadrova i profesionalnu suradnju s institucijama u zemljama članicama EU.

Literatura:

1. AVELINI-HOLJEVAC, I.: Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji, Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, Opatija 2002.
2. Črnjar, M.: Ekonomika i politika zaštite okoliša, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2000.
3. Injac, N.: Mala enciklopedija kvalitete, I., II. i III dio, Oskar, Zagreb, 1998. i 2002.
4. JURAN, J. M.: Planiranje i analiza kvalitete (treće izdanje), Mate, Zagreb, 1999.
5. KELLY M.J.: Upravljanje ukupnom kvalitetom, Potecom, Zagreb 1997.
6. LEONARDI, E.: The Management of quality in services, ISO NEWS, 6/96.
7. Vujić, V.: Menadžment ljudskog kapitala Sveučilište u Rijeci – fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija 2004.
8. VUJIĆ, V.: Kadrovska dimenzija kvalitete, Zbornik radova, Prva hrvatska konferencija o kvaliteti, Hrvatsko društvo za kakvoću, Zagreb, 1998.
9. Norme ISO 9000 i 14000 Zavod za normizaciju RH, Zagreb, 1997.